

**U SUSRET 1. OKTOBRU,
MEĐUNARODNOM DANU MENTALNOG ZDRAVLJA
MENTALNO ZDRAVLJE U SVETU NEJEDNAKOSTI**

Savez udruženja za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama u AP Vojvodini

Ova publikacija namenjena je svima koji se bave pomagačkim profesijama, volonterskim radom i svim drugim oblicima podrške i usluga za osobe sa intelektualnim invaliditetom

*Zalažemo se za pristupačne usluge podrške u zaštiti mentalnog zdravlja
osoba sa intelektualnim invaliditetom*

Ova publikacija je nastala u okviru programa “Korak napred za prava osoba sa intelektualnim invaliditetom u Vojvodini” koji finansira Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Stavovi i mišljenja izraženi u ovoj publikaciji pripadaju isključivo Savezu i ne predstavljaju nužno zvanične stavove Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

Mentalna bolest nije isto što i intelektualni invaliditet. Međutim, osobe sa intelektualnim invaliditetom suočavaju sa povećanom ranjivošću na razvoj problema mentalnog zdravlja.

Intelektualni invaliditet	Mentalna bolest
Misli su ograničene kognitivnim sposobnostima i razumevanjem.	Poremećaji u misaonim procesima i percepciji. Može doživeti halucinacije i zablude.
Doživotno je i neće se raspršiti.	Može biti privremeno, ciklično ili epizodično.
Početak se javlja pre 18 godina starosti.	Početak se može pojaviti u bilo kojoj fazi života.
Lekovi ne mogu da povrate kognitivne sposobnosti.	Za kontrolu simptoma mogu se propisati lekovi.

Mentalno zdravlje nije samo odsustvo mentalnog poremećaja. Ono je definisano kao stanje blagostanja u kojem svaka osoba ostvaruje svoj potencijal, nosi se sa svakodnevnim stresom života, da može produktivno raditi i u mogućnosti je da doprinosi svojoj zajednici.

- Osobe sa intelektualnim invaliditetom suočavaju se sa mnoštvom prepreka u ostvarivanju potencijala koje ova definicija pretpostavlja.
- Shvatanje potencijala kojima je referentni okvir “prosečna osoba” predstavlja prepreku u razumevanju osobe sa intelektualnim invaliditetom i njenih potreba i potencijala.
- Pretpostavka da osobe sa intelektualnim invaliditetom imaju adekvatne jezičke veštine da predstave problem mentalnog zdravlja na isti način kao i pripadnici opšteg stanovništva je prepreka adekvatnoj proceni i planiranju podrške u rešavanju problema mentalnog zdravlja.
- Osnovna i najvažnija uloga pomagača u ovom kontekstu je da imaju svest da osoba sa intelektualnim invaliditetom može da pati od mentalne bolesti.
- Pomagači igraju centralnu ulogu u prepoznavanju mogućih mentalnih bolesti, upućivanju na dalju psihijatrijsku procenu i pružanju dijagnostičkih informacija i povratnih informacija o lečenju.
- U nedostatku informacija o ispoljavanju tegoba mentalnog zdravlja kod osobe sa intelektualnim teškoćama, verovatno je da će znaci mentalne bolesti biti zanemareni.

U Republici Srbiji osobe sa invaliditetom i dalje spadaju u grupu stanovništva koja se nalazi na donjoj lestvici siromaštva i socijalne isključenosti. Osim raširenog materijalnog siromaštva, mnoga pitanja kao što je okruženje i nepristupačnost osnovnih usluga dodatno pogoršavaju položaj osoba sa invaliditetom.

Osobe sa invaliditetom i dalje nisu ravnopravne sa ostalim građanima, posebno osobe sa intelektualnim invaliditetom. Žene i deca sa intelektualnim invaliditetom su u još lošijem položaju kao višestruko marginalizovani, izloženi visokom riziku od siromaštva. Žene su manje obrazovane i češće nezaposlene od muškaraca, nisu vidljive u javnosti, izložene su nasilju i uskraćuje im se pravo na brak, seksualnost i roditeljstvo.

Ono što je dodatno povećalo neravnopravnost osoba sa intelektualnim invaliditetom je neprepoznavanje pitanja pristupačnosti u odnosu na intelektualne kapacitete. Pristupačnost i univerzalni dizajn prepoznaju senzorna i fizička (telesna), motorička ograničenja i modifikacije i adaptacije u odnosu na ista, kao i komunikacione barijere, ali pitanje barijera u pogledu nerazumevanja konteksta, realiteta i okruženja kao i prostorne i vremenske dimenzije su ostala uglavnom zanemarena.

Upravo se tu javlja paradoks da društvo koje postaje pristupačnije za osobe sa invaliditetom ne prepoznaje dovoljno izazove i teškoće sa kojima se susreću osobe sa intelektualnim invaliditetom.

Postoji jasna potreba da se unapredi razumevanje ovog pitanja, odnosno položaja osoba sa intelektualnim invaliditetom, kao veoma osetljive grupe građana i građanki. Takođe, važno je da se promoviše ideja da se pristupačnost kao preduslov za samostalni život odnosi na osobe sa svakom vrstom invaliditeta, uključujući intelektualni invaliditet.

Termin „KOGNITIVNA PRISTUPAČNOST“ odnosi se na inkluzivne prakse koje uklanjaju barijere za ljude čiji invaliditet utiče na način na koji obrađuju informacije.

Mnogi od tih ljudi imaju teškoće sa razumevanjem i pamćenjem informacija, koncentracijom ili donošenjem odluka.

Naša je profesionalna i etička obaveza da na individualnom i organizacionom nivou učinimo da osobe sa intelektualnim invaliditetom imaju pristup inkluzivnim uslugama koje razumeju, da dobiju podršku u donošenju odluka o svom mentalnom zdravlju i svim drugim aspektima života kako bi doprineli zajednici u kojoj žive.

Kako možemo naše usluge učiniti pristupačnim za osobe sa intelektualnim invaliditetom?

Primeri:

- Objekti i javni prostori su obeleženi slikovnim materijalom koji daje jasne informacije
- Pisani materijali i dokumenti se izrađuju i u verzijama koje su jasno razumljive, praćen adekvatnim slikama
- U verbalnoj komunikaciji se koriste razumljive i kratke formulacije, aktivno slušamo i postavljamo pitanja kako bismo proverili da li nas sagovornik razume
- Veb sajt i profili na društvenim mrežama su prilagođeni tako da se koriste lako i bez lutanja

**Savez udruženja za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama u AP
Vojvodini okuplja 26 lokalnih udruženja na teritoriji Vojvodine u
opštinama i gradovima:**

Apatin, Bačka Palanka, Bačka Topola, Bački Petrovac, Bela Crkva, Bečej, Vrbas,
Vršac, Zrenjanin, Inđija, Kanjiža, Kikinda, Kula, Mali Idoš, Novi Sad, Odžaci,
Pančevo, Senta, Sombor, Srbobran, Sremska Mitrovica, Stara Pazova, Subotica,
Ruma, Šid.

Savezu se možete obratiti za stručnu podršku svakog radnog dana od 10.00 do
12.00 časova u okviru

RESURS CENTRA ZA:

- Saradnike u lokalnim udruženjima koji su angažovani u pružanju
savetodavne podrške
- Profesionalce u sistemu socijalne zaštite, zdravstvene zaštite, zapošljavanja,
obrazovanja, civilnom sektoru i dr.

i

**SAVETOVALIŠTA ZA OSOBE SA INTELEKTUALNIM INVALIDITETOM I
NJIHOVE PORODICE** koje pruža pravnu, psihološku i defektološku
savetodavno-edukativnu i informativnu podršku.

Kontakt:

21000 NOVI SAD, Bulevar oslobođenja 6-8

Telefon: 021/444-219

E-mail: mnro.voj@gmail.com

<https://www.facebook.com/Savez-MNRO-u-APV-102753861585132>